

*BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNI ZAVOD ZA PROGRAMIRANJE RAZVOJA*

REGIONALNA SARADNJA I PROBLEMI U PRIMJENI CEFTA

Banja Luka, 09.11.2009.

**MINISTAR TRGOVINE
DESNICA RADIVOJEVIĆ**

UVODNE NAPOMENE

Sporazum o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006) potpisan je 19.12.2006. godine u Bukureštu, a za BiH je stupio na snagu 22.11.2007. godine.

Potpisnice sporazuma su: Republika Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Bugarska, Republika Hrvatska, Republika Makedonija, Republika Moldova, Republika CrnaGora, Rumunija, Republika Srbija i Misija privremene uprave Ujedinjenih naroda na Kosovu, u ime Kosova, u skladu sa Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Iako su potpisale Sporazum, ulaskom u Evropsku uniju 1. januara 2007. godine Rumunija i Bugarska su prestale biti članice CEFTA-e.

ORGANI CEFTA

- Upravljački organ CEFTA je Zajednički komitet koji se sastoji od predstavnika svih Strana u Sporazumu (ministri odgovorni za spoljnu trgovinu). Zajedničkim komitetom predsjedava jedna od Strana i ova funkcija je rotirajuća na godišnjoj osnovi. Predsjedavajući za 2009. godinu je Crna Gora, a slijedi Srbija u 2010.
- Za sada postoje tri podkomiteta :
 - Podkomitet za poljoprivredu uključujući i sanitarne i fitosanitarne mjere
 - Podkomitet za carine i pravila o porijeklu
 - Podkomitet za tehničke prepreke u trgovini i necarinske barijere
- Sekretarijat pruža tehničku podršku Zajedničkom komitetu kao i podkomitetima. Sjedište je u Briselu.

PREDNOSTI UKLANJANJA TRGOVNISKIH BARIJERA

- Maksimiziranje efekata CEFTA 2006
- Jačanje regionalne saradnje i ravnomjeran razvoj Regiona
- Brže pristupanje EU
- Dalja liberalizacija i olakšanje trgovine u regionu
- Sporazumom se pojednostavljaju ugovorni odnosi,

- Povećanje stepena harmonizacije i transparentnosti propisa i procedura
- Privlačenje stranih direktnih investicija
- Pобољшanje mehanizama za rješavanje sporova (uvodi se sistem unutrašnje arbitraže), lakšeg uklanjanja tehničkih barijera u trgovini i slično
- Dijagonalna kumulacija porijekla roba će se primjenjivati među svim članicama CEFTA-e

CILJEVI SPORAZUMA

- Konsolidirati u jedan sporazum postojeći nivo liberalizacije trgovine postignut kroz mrežu bilateralnih ugovora o slobodnoj trgovini već zaključenih između Strana
- Poboljšati/stvoriti uvjete za podsticanje investicija, uključujući strana direktna ulaganja
- Širiti trgovinu robama i uslugama te unaprijediti investicije kroz pravična, jasna, stabilna i predvidiva pravila
- Ukinuti barijere i poremećaje u trgovini, te olakšati kretanje roba u tranzitu i preko-granično kretanje roba i usluga između teritorija Strana

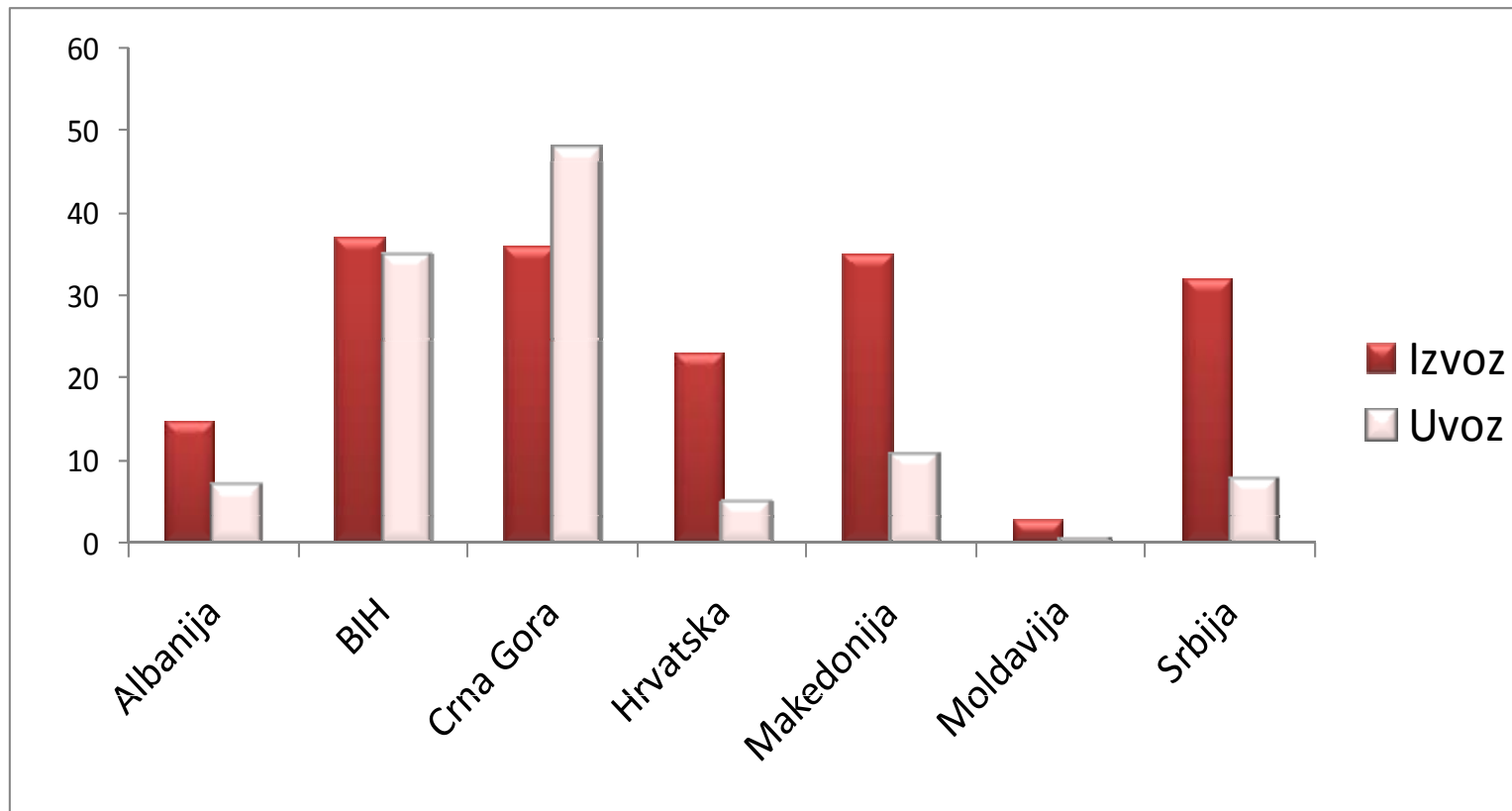
- Osigurati pravične uvjete konkurencije koja utiče na trgovinu i investicije, te postepeno otvoriti tržišta javnih nabavki na teritorijama Strana
- Osigurati odgovarajuću zaštitu prava intelektualnog vlasništva u skladu sa međunarodnim standardima
- Pružiti efikasne procedure za provođenje i primjenu ovog Sporazuma, za njegovo zajedničko upravljanje, te za rješavanje sporova
- Poboljšati trgovinske odnose sa tržištima trećih zemalja kroz odgovarajuću saradnju između Strana u ovom Sporazumu.

PREDNOSTI CEFTA U ODNOSU NA BILATERALNE SPORAZUME

- Jedan sporazum regulira uvjete trgovine u regionu od preko 30 miliona potrošača
- Svi industrijski proizvodi su liberalizirani
- Dodatna liberalizacija poljoprivrednih proizvoda
- Nema količinskih ograničenja
- Nema izvoznih subvencija
- Ukidanje svih postojećih oblika diskriminacije

- Poboljšani mehanizam rješavanja svih pitanja vezanih za tehničke propise i barijere
- Poboljšani mehanizmi za uvođenje različitih zaštitnih mjera i reagovanja na uvedene mjere
- Uvedene odredbe o investicijama, uslugama, javnim nabavkama i pravilima intelektualnog vlasništva
- Uvedeni novi mehanizmi za rješavanje sporova i dodatno precizirane procedure

UČEŠĆE REGIONA CEFTA U UKUPNOJ SPOLJNOTRGOVINSKOJ RAZMJENI U 2008. - po zemljama -

SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA FBIH u mil. KM

	2006.	2007.	Indeks <u>2007</u> 2006	2008.	Indeks <u>2008</u> 2007	VIII 2009	Indeks <u>VIII 2009</u> VIII 2008	I-VIII 2009	Indeks <u>I-VIII 2009</u> I-VIII 2008
Izvoz robe	3.612	4.237	117,3	4.647	109,7	314	84,5	2.370	75,5
Uvoz robe	7.924	9.607	121,2	11.356	118,2	647	67,4	5.323	69,5
Stepenpokrivenosti uvoza izvozom robe u %	45,6	44,1	96,8	40,9	92,8	48,5	-	44,5	-

IZVOZ FBIH PO ZEMLJAMA CEFT-a

U hilj. KM

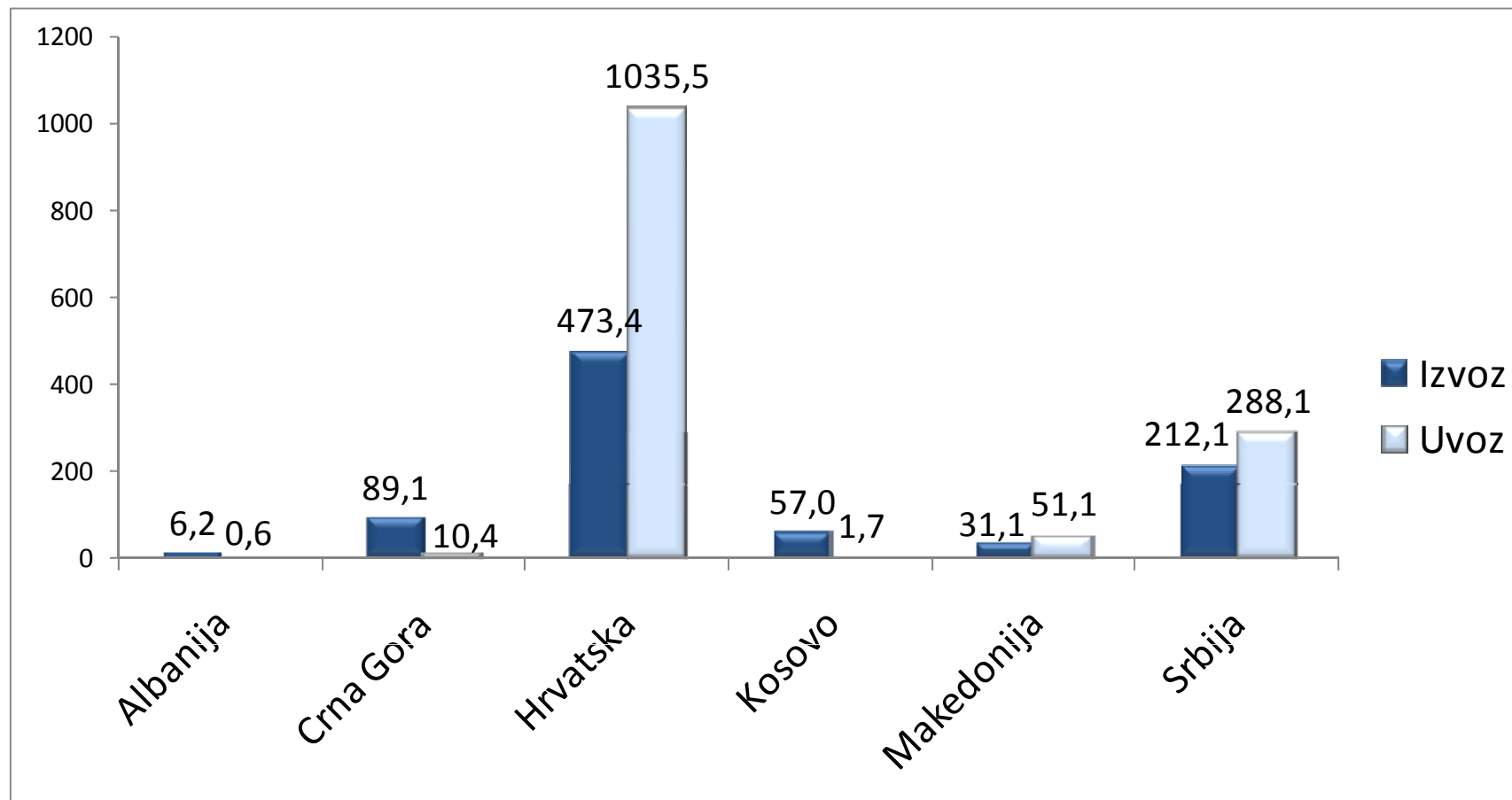
	2007	2008	Indeks <u>2008</u> 2007	I-VIII 2008	I-VIII 2009	Indeks <u>I-VIII 2009</u> I VIII 2008
UKUPNO FBIH	4.149.985	4.568.970	110,1	3.139.025	2.369.964	75,5
Zemlje CEFT-a :						
Albanija	13.168	12.852	97,6	9.052	6.219	68,7
Crna Gora	114.264	167.397	146,5	121.845	89.069	73,1
Hrvatska	865.377	889.608	102,8	600.788	473.420	78,8
Kosovo	38.758	66.818	172,4	41.050	56.977	138,8
Makedonija	36.193	47.558	131,4	33.893	31.148	91,9
Srbija	412.082	523.344	127,0	358.970	212.151	59,1
Moldavija	-	-	-	-	-	-
UKUPNO CEFT-a	1.479.842	1.707.577	115,4	1.165.598	868.984	74,6

UVOZ FBIH PO ZEMLJAMA CEFT-a

u hilj. KM

	2007	2008	Indeks <u>2008</u> 2007	I-VIII 2008	I-VIII 2009	Indeks <u>I-VIII 2009</u> I VIII 2008
UKUPNO FBIH	9.906.472	11.355.524	114,6	7.658.551	5.322.693	69,5
Zemlje CEFT-a:						
Albanija	5.361	2.552	47,6	1.738	610	35,1
Crna Gora	12.307	19.875	161,5	12.617	10.384	82,3
Hrvatska	1.833.257	2.216.408	120,9	1.561.896	1.035.537	66,3
Kosovo	5.247	7.168	136,6	5.084	1.749	34,4
Makedonija	96.324	102.392	106,3	69.698	51.089	73,3
Srbija	423.156	563.221	133,1	384.593	288.060	74,9
Moldavija	-	-	-	-	-	-
UKUPNO CEFT-a	2.375.652	2.911.616	122,6	2.035.626	1.387.429	68,2

SPOLJNOTRGOVNISKA RAZMJENA FBIH PO ZEMLJAMA u mil KM I-VIII 2009.

STEPEN POKRIVENOSTI UVOZA IZVOZOM U FBIH %

	2007	2008	Indeks <u>2008</u> 2007	I-VIII 2008	I-VIII 2009	Indeks <u>I-VIII 2009</u> I VIII 2008
UKUPNO FBIH	41,9	40,2	95,9	41,0	44,5	108,5
Zemlje CEFT-a :						
Albanija	245,6	503,6	205,0	520,8	1019,5	195,8
Crna Gora	928,4	842,2	90,7	965,7	857,8	88,8
Hrvatska	47,2	40,1	85,0	38,5	45,7	118,7
Kosovo	738,7	932,2	126,2	807,4	3257,7	403,5
Makedonija	37,6	46,4	123,4	48,6	61,0	125,5
Srbija	97,4	92,9	95,4	93,3	73,6	78,9
Moldavija	-	-	-	-	-	-
UKUPNO CEFT-a	62,3	58,6	94,1	57,3	62,6	109,2

KARAKTERISTIKE PRIVREDA ZEMALJA REGIONA

- Male privrede
- Mali obim međusobne razmjene, a veća trgovina sa EU
- Nedovoljna usklađenost sa evropskim i međunarodnim normama i standardima
- Nedovoljna konkurentnost
- Nepovoljna izvozna struktura
- Deficit spoljnotrgovinskog bilansa
- Nezadovoljavajuća infrastruktura
- Nedostatak obrtnog kapitala i kreditne podrške
- Visoko učešće sive ekonomije

KARAKTERISTIKE BARIJERA U TRGOVINI

- Netransparentne - teško se otkrivaju u mreži propisa donijetih sa potpuno opravdanim ciljevima
- Efekat često razorniji od visokih carinskih stopa
- Uvode se najčešće kao pokušaj da se uravnoteži smanjen nivo zaštite nastao smanjenjem carina
- Poskupljuju trgovinu
- Unose nestabilnost u poslovanje

TRGOVINSKE BARIJERE U REGIONU

- Komplikovana procedura kod protoka robe i uska grla na graničnim prelazima
- Nedostatak međunarodno priznatih akreditacionih i certifikacionih tela i nedovoljan broj ovlašćenih laboratorija i institucija
- Nepriznavanje certifikata o kvalitetu, fitosanitarnih, sanitarnih i veterinarskih dokumenata

- Neprimenjivanje međunarodnih standarda i tehničke regulative
- Nedostatak adekvatne infrastrukture (saobraćaj, bankarstvo, osiguranje, telekomunikacije)
- Komplikovan vizni režim
- Korupcija i krijumčarenje

KONKRETNI PROBLEMI U FUNKCIONISANJU CEFTA-e

- Početkom 2009. godine Hrvatska je uvela zabranu uvoza jaja, ribe i ostalih poljoprivrednih preradevina iz BiH,
- “Bimal” Brčko se susreće sa problemima kontrole gotovo svake izvozne pošiljke. Pošiljke se nepotrebno skladište što poskupljuje robu, otežava postupak carinjenja i puštanja robe u promet,

- Izvozne pošiljke “Vitinke” se takođe konstantno analiziraju pri čemu svaka analiza košta oko 1.300 KM, pri čemu je roba na granicama BiH u 2009. godini znala čekati i do 34 dana,
- Slična je situacija i sa “Sarajevskom pivarom” čije se pošiljke konstantno podvrgavaju skupim laboratorijskim analizama koje dugo traju, pa je izvoznik prisiljen slati i dodatne količine za analizu, mimo ugovorenih količina,

- “Banjalučka pivara” je u sličnoj situaciji. Zabilježen je jedan njen izvoz u vrijednosti oko 8.000 KM za koji su inspekcijski nalazi plaćeni u iznosu od 1.600 KM, što značajno poskupljuje robu, a nalazi se čekaju 3-4 sedmice,
- “Mittal Steel” je prinuđen pribavljati certifikate o kvalitetu kod tačno navedenih institucija u Sloveniji i Hrvatskoj kako bi izvezio robu u te zemlje. Dobijanje tih certifikata košta između 50.000 – 70.000 eura, a značajna sredstva se izdvajaju i za produženje svake godine,

- Prilikom izvoza sokova i vode iz BiH, nepotrebno se zahtjevaju određene izmjene na etiketama na ambalaži pa se roba preduzeća iz BiH nepotrebno dugo zadržava na granicama. Da bi se voda izvozila u Hrvatsku traži se vršenje kontrola i analiza u sva četiri godišnja doba na najnižem vodostaju. Ilustracije radi, “Sarajevski kiseljak” koji je u vlasništvu hrvatskog “Agrokora” bez problema je dobio potrebne certifikate,

- Prilikom izvoza brašna u Hrvatsku, nepotrebno su prilikom svake isporuke vršene kontrole o porijeklu robe u magacinima “Klasa”, što je dodatno opteretilo troškove poslovanja za oko 100.000 KM i što je prouzrokovalo prestanak izvoza u Hrvatsku,
- Akcize na uvoz cigareta u Hrvatsku su i do pet puta više nego u BiH jer je hrvatskim zakonom propisano da se na cigarete u čijoj proizvodnji domaći duvan učestvuje sa preko 50%, plaćaju niže akcize.

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE SARADNJE

- Osposobiti određeni broj graničnih prijelaza da mogu raditi sve dokumente neophodne za nesmetan uvoz i izvoz robe,
- Aktivno raditi na multilateralnom ugovoru o međusobnom priznavanju certifikata i nalaza neophodnih u spoljnotrgovinskoj razmjeni,
- Usmjeravati robu samo na one carinske prijelaze koji imaju punu infrastrukturu za izdavanje svih neophodnih dokumenata prilikom uvozno-izvoznih poslova (nalazi, certifikati i sl.),
- U cjelosti usaglastiti propise o sigurnosti hrane sa EU da nam se ne bi desilo da zbog važenja zastarjelih akata još iz bivše SFRJ, uvozimo otpad koji je čak štetan po ljudsko zdravlje,

PRIJEDLOG MJERA U CILJU ZAŠTITE DOMAĆE PROIZVODNJE

- U slučaju konkretnih problema, upućivati dipolomatske note zemljama potpisnicama Sporazuma, a potom obavještavati zvanične organe CEFTA-e. Ako se problemi ne riješe preduzimati mjere osmišljenog netransparentnog reciprociteta,
- Ne smijemo donositi zakone suprotne međunarodnim sporazumima koje smo potpisali jer ćemo na kraju imati veću štetu nego korist, s obzirom da moramo pokazati ozbiljnost u pristupu EU integracijama kojima težimo,

- Radi stimulisanja domaće proizvodnje, propisati u Zakonu o javnim nabavkama da se za poslove vrijednosti preko 50 miliona KM mora raspisati međunarodni tender, umjesto dosadašnjih 20 miliona KM,
- Privrednici BiH se moraju institucionalno organizovati i uvezati kako bi na vrijeme reagovali u slučaju trgovinskih barijera i jedinstveni nastupili pred nadležnim organima BiH,

- Propisati poticaje domaćim malim trgovcima koji će prodavati, isključivo domaću robu,
- Radi promocije proizvoda iz BiH, raditi na uvođenju robnog znaka za robu koja je proizvedena u našoj zemlji,
- Donijeti robne bilanse za osnovne industrijske i poljoprivredno-prehrambene proizvode,
- Propisati da u velikim trgovačkim lancima bude minimum 60% domaće robe,

- Za robe koje se proizvode u BiH, a uvoz u ukupnoj potrošnji učestvuje sa više od 50%, uvesti kontingente u procentu od 30%,
- Uvoditi sezonske kontingente po ugledu na zemlje EU,
- U slučaju da postoje pouzdane informacije da zemlje izvoznice subvencioniraju izvoz pojedinih roba neprimjereno visoko, uvoditi kompenzacione carine za slučaj da se radi o prekomjernom uvozu,

- I pored recesije i problema na svim budžetskim nivoima, iznaći načina da se subvencije poljoprivredne proizvodnje podignu na što je moguće viši nivo. Subvencije privredi BiH za ove namjene iznose oko 175 mil KM godišnje. Ilustracije radi, Hrvatska izdvaja 1,2 milijarde KM a Srbija 1 milijardu KM. Pored toga Hrvatska za subvencije poljoprivrednih proizvoda koristi i značajna sredstva iz IP-a fondova,

- Radi zaštite naših proizvođača (pivo, cigarete, sokovi, vode itd.) uvesti različite akcize za uvoznike i domaće proizvođače (i do 50% niže). Osnovni kriteriji bi bili veličina proizvođača i učešće domaćih sirovina u proizvodnji (primjer malih pivara u Njemačkoj),
- Kontinuirano provoditi akcije “kupujmo domaće” i na taj način razvijati svijest kod potrošača da time radimo za dobrobit BiH,

- Formirati Komisiju za zaštitne mjere koja bi bila operativna i koja bi primala inpute, analizirala stanje i probleme u oblasti trgovine i predlagala rješenja koja će donositi nadležni organi.

HVALA NA PAŽNJI !